

Kultúra, história a pamiatky Žitného ostrova (ako súčasť prírodného turizmu)

NatureTourNet

Prezentácia projektu NatureTourNet

Projekt je realizovaný v rámci programu spolupráce INTERREG V-A SK-AT.

Interreg
Slovakia-Austria
European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

 CEKOV NGO
Centrum kontinuálneho vzdelávania

Naturturizmus

- Prírodný turizmus je šancou pre prírodu a zároveň šancou pre regióny.
- Koncept naturturizmu spája záujmy ochrany prírody a krajiny, turizmu a regionálneho rozvoja. Ide o taký turizmus, ktorý nevyčerpáva ľudský, prírodný, sociálny a ekonomický potenciál daného územia.
- Prírodný turizmus prináša návštevníkovi **potešenie z prírody, lokálnej kultúry a jej poznávanie**.
- Môže ísť o poznávanie jedinečnej krajiny, objavovanie jedinečnej flóry a divočiny, domácej kultúry a prežívanie jedinečnej skúsenosti z toho všetkého.
- Z tohto dôvodu v predkladanej prezentácii upriamujeme pozornosť na kultúru, históriu a pamiatky Žitného ostrova ako neoddeliteľnej súčasti prírodného turizmu a spoznávania územia.

Vodné mlyny ako vzácna historická pamiatka Žitného ostrova

Charakteristika Žitného ostrova

- Ide o rovinatý kraj rozprestierajúci sa od Bratislavy až po Komárno.
- Pokrývajú ho lužné lesy, úrodné polia, mokrade, ramená Dunaja, priestranné lúky, ale aj **malebné dedinky a mestá**.
- Ide o jedno z najúrodnejších území na Slovensku a o zásobáreň pitnej vody.
- Táto oblasť je nielen bohatá na vzácnu faunu a flóru, ale aj opradená **množstvom legiend**, bohatou kultúrou a historickými pamiatkami.
- Môže sa tiež pochváliť aj vynikajúcou gastronómiou a medzinárodne známymi atrakciami.
- Žitný ostrov býva označovaný aj Kukkónia alebo Zlatá záhrada (keďže sa vraví, že jeho vody obývali zlatovlasé víly).

Ľudová mytológia Žitného ostrova

Ľudová mytológia na Žitnom ostrove

- Názov ostrova „Zlatá záhrada“ odkazuje na mytológiu Žitného ostrova – kedysi tu ževraj prebývali zlatovlasé víly.
- Zachovali sa krásne príbehy o tom, že tunajšie víly boli dobrosrdečné, nápomocné a veselé bytosti. V prípade potreby pomáhali rybárom, pastierom zasa vyvádzali zo slatiny zatúlané zvieratá. Podľa ľudových povier sa zlato dostalo do Dunaja vďaka vílam: keď sa česali, zlaté vlasy a zlatý prach, ktorý sa zachytil na hrebeni, vhodili do rieky. Najznámejšia bola ich kráľovná, nádherná víla Helena, ktorá bývala v jazere víl, no často po hladine Dunaja plávala ako labuť.
- Raz však jeden mládenec striehol na vílu Helenu, keď sa šla kúpať. Kým sa čľapkala vo vode, mládenec jej ukradol šaty. Víla Helena sa nahnevala a spolu s ostatnými vílami sa zo Zlatej záhrady odsťahovala. Jej mladšia sesternica Ruženka však vraj zostala medzi nami v podobe lekna.

Ľudová mytológia na Žitnom ostrove (2)

Víly a mytológia Žitného ostrova

- V mytológii nechýbali ani bosorky, ktoré sa venovali čiernej mágii a uriekli ľudí i zvieratá. Bosorka mohla byť aj žena, ale častejšie to bol muž.
- Bosorky a bosoráci mali zvláštne poznávacie znamenia ako zrastené obočie, ale radi sa prevteľovali aj do kože zvierat. Často sa objavovali v podobe psa, mačky, dokonca aj žaby.
- Černokňazníci boli považovaní za synov bosoriek a ich znalosti pochádzali od čertov. V otrhaných šatách chodili po okolí a žobrali. Tých, čo im pomohli, odmenili. V prípade odmietnutia privolali ničivý vietor, krúpy, búrku či silnú víchricu.
- Obyvatelia Žitného ostrova boli najznámejší gajdoši. Mytológia odkazuje na liečivú silu gájd.

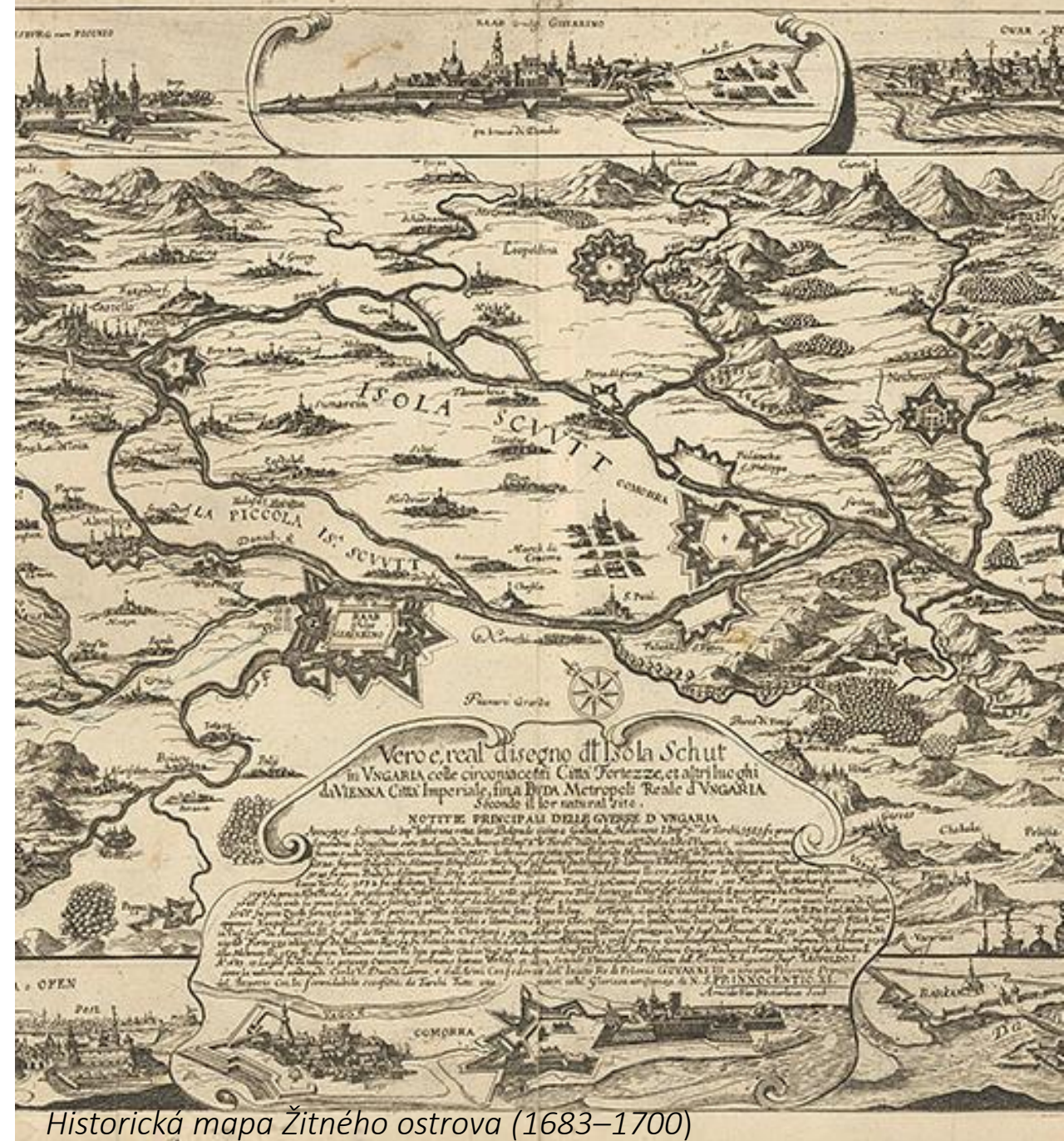
*Rastislav Šimkovič -
gajdy*

Krátke dejiny Žitného ostrova

- Táto časť zeme medzi dvoma ramenami Dunaja poskytovala útočisko ľuďom už v neolite, známe sú aj archeologické nálezy z doby bronzovej.
- Počas tisícročí sa tu **vystriedalo množstvo národov**, až kým v sem koncom IX. storočia neprišli **staromaďarské kmene**, ktoré po zániku Veľkomoravskej ríše postupne osídlili celý región.
- Žitný ostrov sa tak stal súčasťou štátu svätého Štefana a na jeho území vznikol celý rad usadlostí, ktoré boli spočiatku pod ochranou hradov v Bratislave a Komárne.
- Medzi dvoma hraničnými bodmi ostrova logicky vznikla dôležitá trhovú cesta, ktorá priečne pretínala celé jeho územie.
- Sedemnásťte storočie spestrili popri bojoch proti Turkom aj protihabsburské povstania.

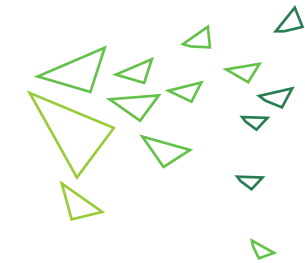
Krátke dejiny Žitného ostrova (2)

- V minulom (20.) storočí sa Žitnoostrovčania bez toho, že by čo len jeden jediný raz prekročili hranice rodnej dediny, dostávali do pozície občanov rôznych štátov.
- Po I. svetovej vojne boli „ukotvení“ v novovzniknutom Československu.
- Vývoju v období medzi dvoma svetovými vojnami vtisla pečať odluka od bývalej vlasti: hospodársky a duchovný život, po stáročia viazaný na Budapešť, sa dostal do slepej uličky. V roku 1938 Žitnoostrovčania s nadšením prijali verdikt Viedenskej arbitráže, podľa ktorého bola ich rodná zem opäť pripojená k Maďarskému kráľovstvu.
- Po II. svetovej vojne sa Žitný ostrov stal opäť súčasťou Československa, avšak v tomto období čakalo tu žijúcich Maďarov pozbavenie občianskych práv, perzekúcie a vysídľovanie.

Historická mapa Žitného ostrova (1683–1700)

ŽITNÝ OSTROV CSALLÓ

Kultúrne zvláštnosti regiónu

- Medzi najznámejšie kultúrno-historické pamiatky patria **sakrálne pamiatky, kaštiele** a historická zeleň.
- Ojedinelé sakrálne stavby pochádzajúce z 13. storočia sú postavené v románskom slohu.
- Zachovali sa v Šamoríne (reformovaný kostol), Holiciach, Hubiciach, Rohovciach alebo vo Štvrtku na Ostrove.
- V gotickom slohu postavené kostoly v Dunajskej Strede, Dolnom Štáli a vo Vrakúni sú tiež veľmi vzácne.
- Sídla bývalých zemepánov – kaštiele – boli vybudované v barokovom slohu. Žitnoostrovské múzeum v Dunajskej Strede (tzv. Žltý kaštieľ), Kaštiele v Mierove, Čakanoch a v Gabčíkove, Kláštor Paulínov s Rímsko-katolíckym kostolom v Šamoríne.

Madona Žitného ostrova (Dunajská Lužná)

Sakrálne stavby a sakrálny cestovný ruch

- Horný Žitný ostrov má všetky predpoklady na rozvoj sakrálneho cestovného ruchu. Na území sa nachádza množstvo starých krásnych kostolíkov s bohatou výzdobou.
- V kostoloch Žitného ostrova nájde pokoj telo aj duša.
- Hustá sieť kostolov na tomto území bola postavená vďaka sv. Štefanovi, ktorý sa s cieľom šírenia kresťanstva veľa zdržiaval v tomto regióne.
- Kráľ sv. Štefan nariadil, by si každých desať osád postavilo kostol, v ktorom sa budú vykonávať bohoslužby.
- V obci Báč sa nachádza pútnický farský kostol sv. Antona Paduánskeho – nachádza sa v ňom obraz [Slziaca Panna Mária \(vid' obrázok\)](#)
- Púť k Madone Žitného ostrova (Dunajská Lužná) - Za Madonu Žitného ostrova je považovaná románska drevená socha Blahoslavenej Panny Márie.

Holice

Hubice

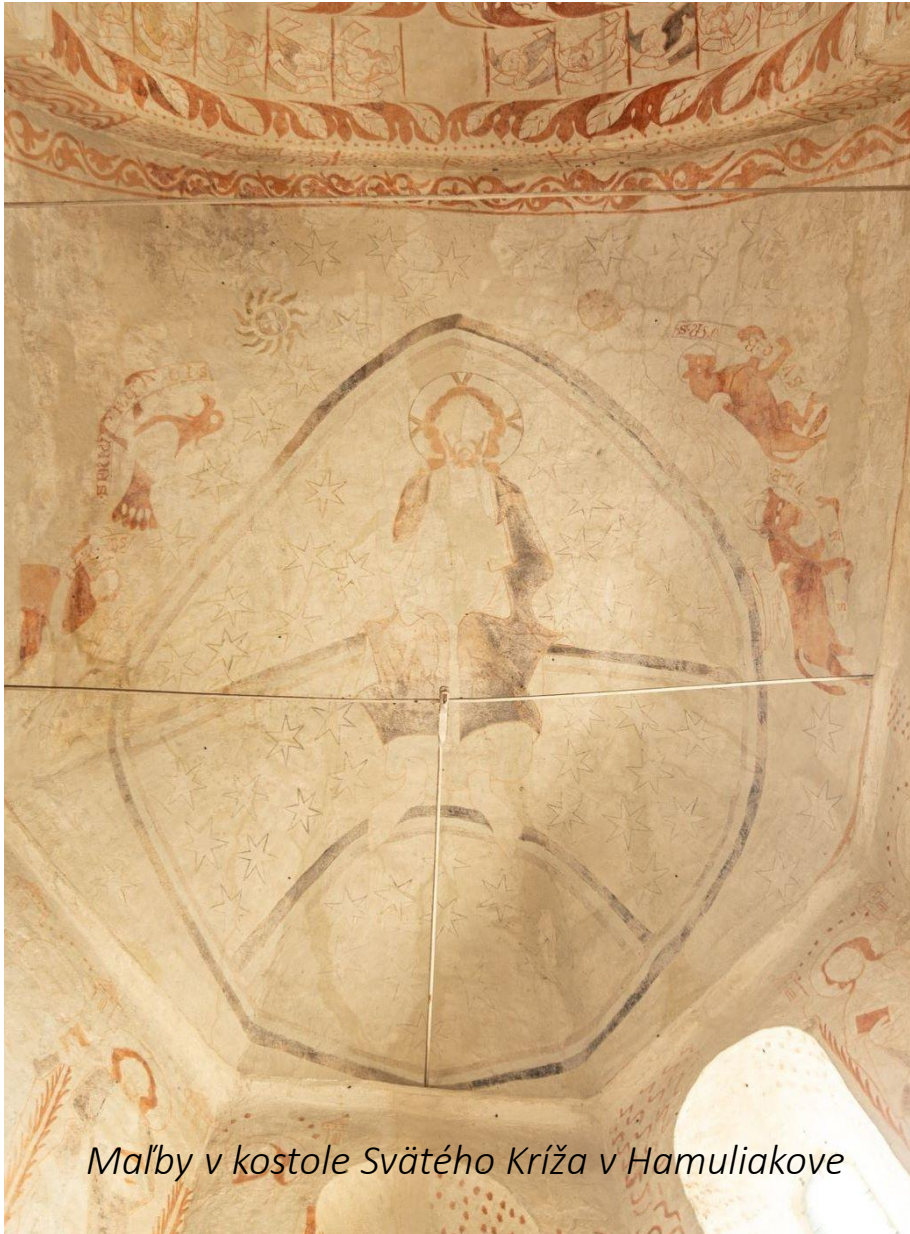

Šamorín

Mierovo

Odporúčané sakrálne pamiatky Žitného ostrova

Maľby v kostole Svätého Kríža v Hamuliakove

Kostol Svätého Kríža v Hamuliakove

- Nástenne maľby z prelomu 13.-14 storočia.
- Šikmú, ihlanovú vežu zobia gotické veže. Veža sa kvôli záplavám mierne naklonila.

Kalvínsky kostol v Šamoríne

- Hovoríme o jednom z najstarších a najkrajších gotických kostolov na Žitnom ostrove.

Pútnické miesto slziacej Panny Márie v Báči

- Františkánsky kostol zasvätený svätému Antonovi Paduánskemu bol postavený v roku 1677.
- Obraz milosti medzi 19. júnom a 23. júnom 1715 štyrikrát slzil krvavé slzy.

Odporúčané sakrálne pamiatky Žitného ostrova (2)

Rímskokatolícky kostol v Jurovej

Kostol Svätého Štefana v Hornom bare

- Rímskokatolícky kostol bol postavený v roku 1778 v barokovo-klasicistickom štýle.
- V kostole je uložená aj relikvia Blahoslaveného Lászlóa Batthyány-Strattmann, známeho ako lekára chudobných.

Žitnoostrovské pútnické miesto blahoslavenej Panny Márie v Jurovej

- Rímskokatolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie bol postavený v roku 1778 v klasicistickom slohu s využitím časti bývalého kostola.
- Kostol je pútnickým miestom.

Viac na: <https://kdeco.sk/turistika/bozie-cesty-sakralne-pamiatky-zitneho-ostrova/>

Sakrálne stavby Žitného ostrova

Hrady a pevnosti

Pevnosť v Komárne

- Okrem najznámejšej a najvýznamnejšej **pevnosti v Komárne** sa na Žitnom ostrove nachádzalo v minulosti ešte niekoľko ďalších pevností, alebo stavieb takéhoto charakteru.
- Mnohé žitnoostrovské hrady a pevnosti, v časech, keď stratili svoje opodstatnenie, sa zmenili na luxusné sídla. Medzi takéto patria súčasné kaštiele v **Rohovciach, Vrakúni a Gabčíkove**, ktoré boli pôvodne drevené stavby obkolesené vodnou priekopou.
- Ako pevnosť v renesančnom slohu bola tiež postavená pôvodná stavba na mieste súčasného kaštieľa v **Hubiciach, Malej Lúči a Čičove**.
- Stopy po vodnej priekope sú badateľné dodnes v parku súčasného kaštieľa, niekdajšej pevnosti v **Malinove**.

Pozri viac: <https://zitnyostrov.estranky.cz/clanky/hrady-hradky-a-pevnosti-na-ostrove.html>

Amade chateau (Vrakuň)

Sídla šľachty

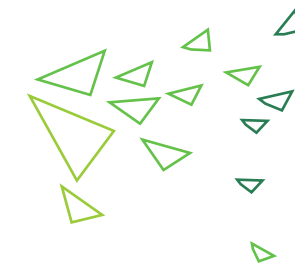

Castel (Mierovo)

- Kaštieľ Amadeovcov v obci Gabčíkovo
- Amade chateau (Vrakuň)
- Kaštieľ v obci Báč
- Kaštieľ v Mierove (dnes penzión a reštaurácia)
- Kaštieľ Lehnice (dnes výukové centrum Ministerstva zdravotníctva)
- [Kaštieľ Mikuláša Kondého v Dunajskej Strede](#) (dnešné Žitnoostrovské múzeum)
- [Kúria a kaštieľ v Lúči](#)
- Kaštieľ Hubice (majiteľ Boris Kollár) – kaštieľ dlho chátral, v súčasnosti ho opravujú.
- Rannobarokový a neobarokový kaštieľ v Kvetoslavove
- Kaštieľ Rohovce
- Niektoré z kultúrnych pamiatok sú zlom stave a neslúžia svojmu účelu (napr. mnohé pôvodné kaštiele), niektoré sú v súkromnom vlastníctve a chátrajú. Tie, ktoré sa podarilo zachrániť, slúžia ako penzióny, hotely, múzeá.

Technické stavby

Vodné mlyny

- Plávajúce mlyny v minulosti dotvárali kolorit mnohých európskych miest ležiacich pri väčších riekach.
- Na dnešnom území Slovenska boli takýmito riekami predovšetkým Dunaj a Váh.
- Vodné mlyny sú **typické technické pamiatky Žitného ostrova**, ktoré boli v prevádzke na Veľkom i Malom Dunaji a na Klátovskom ramene Dunaja.
- V druhej polovici 19. storočia ich bolo funkčných ešte vyše stovky, napríklad vo Vojke nad Dunajom (15), v Bodíkoch (14), v Šamoríne (13), ale nachádzali sa aj v takých lokalitách, ktoré dnes ležia už v značnej vzdialenosti od rieky, ako napr. Veľký Meder, Jurová, Malé Dvorníky či Vydrany.

Vodné mlyny

- **Vodné mlyny** predstavujú neodmysliteľnú súčasť žitnoostrovských dejín. Ich existenciu umožňovali predovšetkým prírodné, hydrogeografické a hospodárske pomery vytvorené Dunajom.
- Mlyny tu boli skutočne na každom kroku, v takmer každej dedine a meste.
- Používali sa predovšetkým na **mletie obilnín**, ale aj na **poháňanie pily**, v neskoršom období u zámožnejších rodín aj na **výrobu elektrickej energie**.
- Vodné mlyny predstavovali v tomto regióne celkom výnosné remeslo, a to až do obdobia, keď nastúpila modernejšia technika tzv. **suchých mlynov**. Tieto boli jednak funkčné v zime i v lete, ale boli aj o dosť rýchlejšie a lacnejšie.

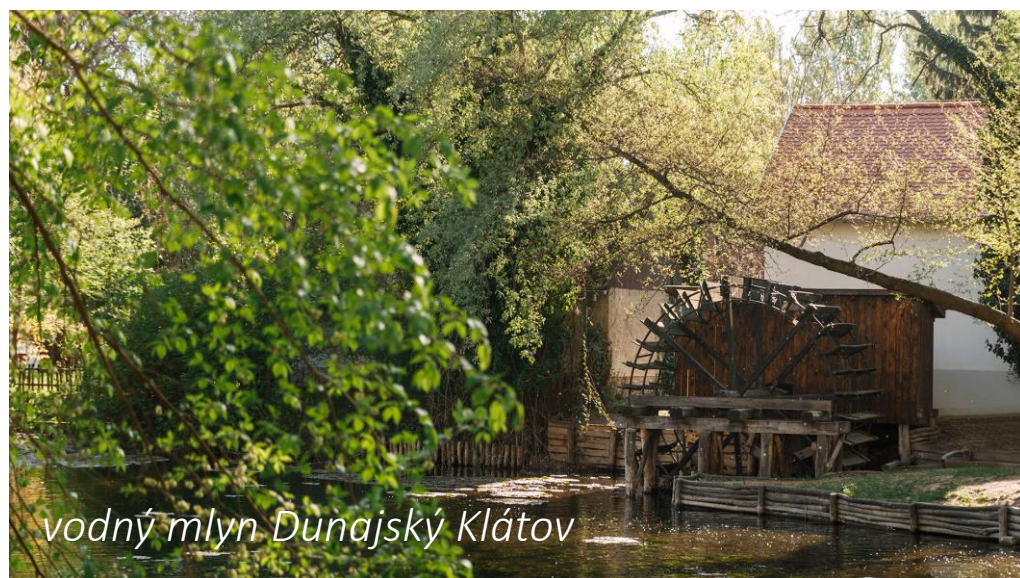

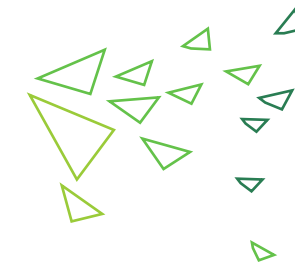

Pri návšteve Dunajského Klátova je možné navštíviť aj toto vinárstvo.

Dochované vodné mlyny Žitného ostrova

Vodné dielo Gabčíkovo

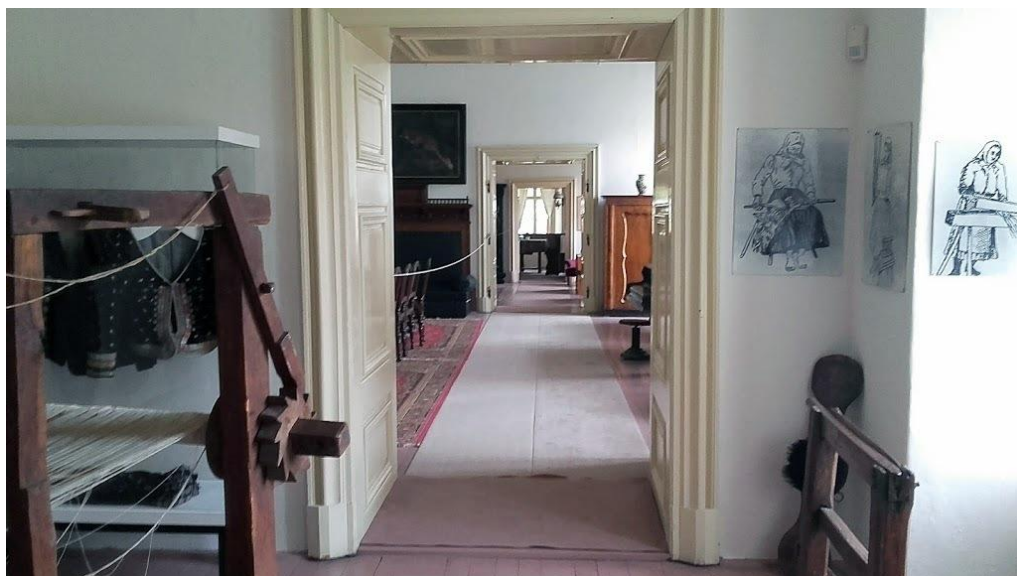
- Vodné dielo bolo vybudované v rokoch 1977 – 1992 najmä z dôvodu ochrany pred povodňami a zabezpečeníu výroby elektrickej energie.
- Vodné dielo tvoria dve hlavné časti, dve plavebné komory a vodná elektrárň. Ponad pravú komoru vedie cestný most, ktorý je široký 10 m. V okolí je možnosť využiť vyhliadkové plavby po Dunaji, alebo [kompu z obce Vojka do Kyselice](#).
- Z Bratislavy vedie k vodnému dielu Gabčíkovo dokonca aj cyklotrasa, ktorá je dlhá až 100 km.

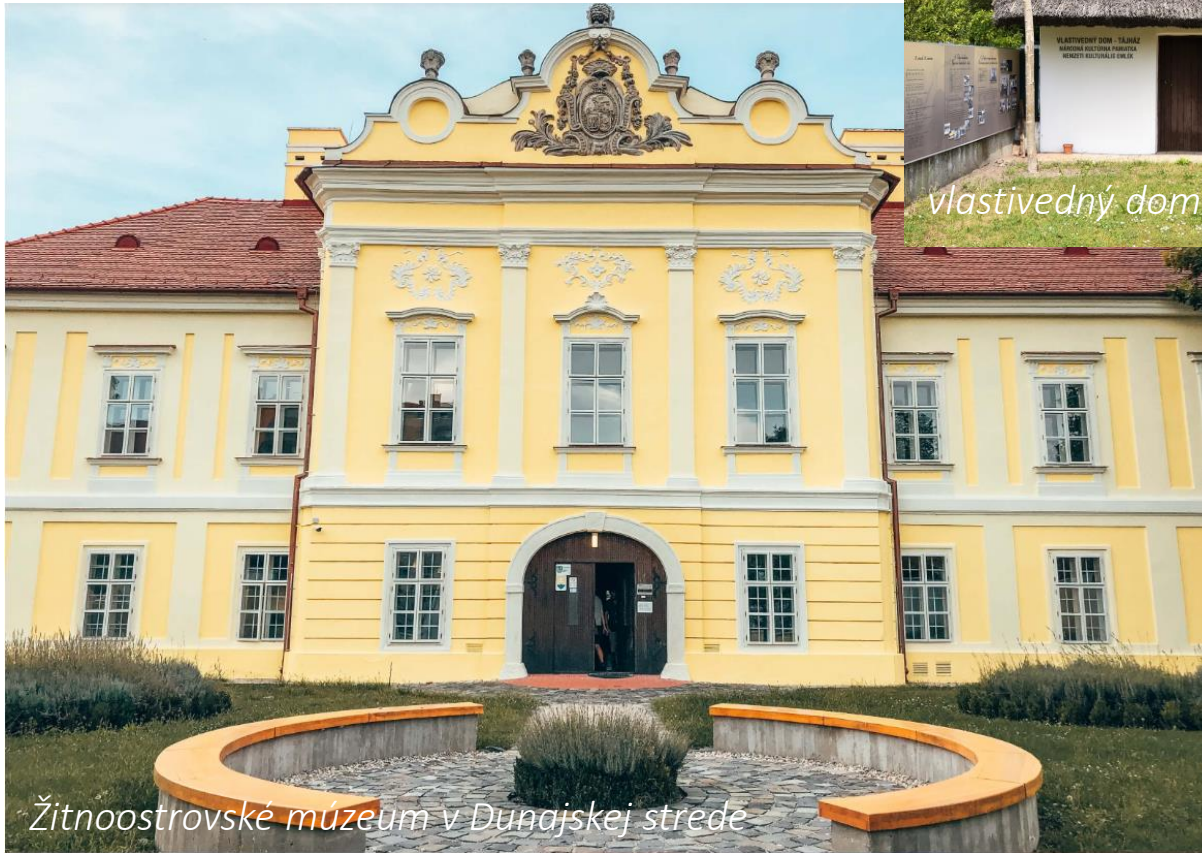
Múzeá Žitného ostrova

- Očarujúci klasicistický **Žltý kaštieľ** v **Dunajskej Strede** je od roku 1964 sídlom **Žitnoostrovského múzea**.
- Vo svojej zbierkotvornej činnosti sa múzeum zameriava na región Žitného ostrova. Múzeum v súčasnosti eviduje **8 809 kusov** - zbierkových predmetov prevažne z etnografie, histórie a dejín umenia.
- Stála expozícia dnes pozostáva z **11 tematických celkov**, medzi ktorými nechýba časť archeologická a paleontologická, historická a národopisná.
- Na poschodí budovy múzea je inštalovaná stála expozícia vychádza z mimoriadne bohatého **národopisného materiálu**, dokumentujúceho niekdajší spôsob života ľudu na Žitnom ostrove.

Expozícia Žitnoostrovského múzea

Múzeá Žitného ostrova

Archeologické nálezisko v Dunajskej lužnej - Výber pohrebnej keramiky z halštalských mohýl Dunajskej Lužnej

Športový cestovný ruch

- Kultúrne a historické krásy Žitného ostrova môžeme objavovať aj na bicykli.
- Skúsení cyklisti vedia, že je len málo miest, kde sa dá kilometre šliapať do pedálov pri minimálnom prevýšení.
- Dá sa tu bicyklovať po cyklotrasách, v prírode, na hrádzach a pritom obdivovať Dunaj, človek sa môže zastaviť pri vodných mlynoch.
- Významná je cyklotrasa, ktorá vedie z Gabčíkova do Čunova, kde je areál vodných športov, alebo cyklotrasa vedúca z Gabčíkova k Danubiane, umeleckému múzeu, ktoré je známe aj v zahraničí.
- Územím Žitného ostrova prechádza medzinárodná cyklotrasa **Eurovelo 6** a časť Medzinárodnej dunajskej cyklistickej cesty, ktoré sa z časti aj prekrývajú.

Ďalšie športy

- Objavovanie kultúry a histórie ostrova môžeme doplniť aj o tieto aktivity:

- **Termálne kúpaliská:** Veľký Meder, Topoľníky.
- **Golf:** Golfový klub Welten (Báč), golfový rezort Jelka.
- **Rybárčenie:** napr. Jelka, Čilizská Radvaň, Veľký Meder - bagrovisko pri Okočskej ceste, Topoľníky, Bodza, Brestovica, Dolný Štál.
- **Jazda na koni:** HOLDAS ranč Komárno, jazdecký klub Zlatý hucul (Zlatná na Ostrove), [WhiteCrow Ranch](#) (Dunajská Streda), Ranč Bíro (Veľké Dvorníky), Ranč u Pala (Jelka), Czajlik ranč (Dunajský Klátov).
- **Turistika:** [pešia turistika Podunajské lužné lesy](#)

Medzinárodne známe atrakcie

- **Slovakia ring** - pretekársky okruh Slovakia Ring v Orechovej Potôni, ktorý sa vďaka svojej brilantnej technickej úrovni stal legendárnym pre fanúšikov motorizmu a motoristických športov.
- **Thermal Corvinus** - Termálne kúpalisko vo Veľkom Mederi. Termálne kúpalisko vo Veľkom Mederi sa nachádza v rozsiahlom lesoparku s rozlohou 100 hektárov, s 13 rôznymi bazénmi a mnohými atrakciami pre aktívny aj pasívny odpočinok.
- **X Bionic Sphere** – športové a voľnočasové zariadenie, ktoré je obľúbené našimi olympionikmi.

Okruh Slovakia Ring

Termálne kúpalisko Veľký Meder

Chute Žitného ostrova

5 / 2:45

Gastronómia Žitného ostrova

- Ostrov je známy svojou vynikajúcou lokálnou kuchyňou.
- Tradičné sú mäsové jedlá z bravčoviny, hovädziny a hydiny. Obľúbené sú tiež ryby a mliečne výrobky.
- V zimných mesiacoch sa dodnes na mnohých miestach koná **tradičná zabíjačka**.
- Tradičné sú napr. posúchy na slano alebo na sladko, štrúdle s tenkým cestom plnené napr. jablkami, čerešňami, višňami, slivkami alebo domácim tvarohom. Na území sa tiež vyskytujú tradičné vinárstva.
- Na území sa organizuje niekoľko podujatí zameraných na regionálnu gastronómiu, napr.: **Festival Pomlé** (Šamorín), **Jahodový festival** (Jahodná), **Štrúdlový festival** (Trhová Hradská), **Gastro festival Tajomstvo Dobrohoštských pecí** alebo **tradičná zabíjačka** v Dobrohošti príp. zabíjačka v Dunajskej Strede a ďalších lokalitách.
- Kukkonie je tiež značkou prémiových potravinárskych produktov.

Romantika na Žitnom ostrove

- Vo Vrakúni sa nachádza luxusný a romantický hotel [Amade Château](#).
- Okrem ubytovania sa môžete navštíviť miestnu reštauráciu alebo si vychutnať piknik v parku.
- Hotel pre svojich návštevníkov ponúka rôzne [zážitky](#) – ryžovanie zlata, lukostreľbu, zážitkové fotenie v priestoroch kaštieľa, gastrozážitky, stredovekú večeru, či hotelové kino každý piatok.

- Neobídte tiež romanickú reštauráciu **Castel (Mierovo)** a [Reštauráciu Villa Rosa](#) v Dunajskej Strede, ktorá varí z miestnych surovín.

Malkia Park

Žitný ostrov deťom

Ekofarma Ostrov

- So svojimi ratoľami sa môžete pozrieť napr. na tieto atrakcie:
 - Malkia Park (Orechová Potôň)
 - **Ekofarma Ostrov** do Veľkého Lélú
 - Pozorovanie vtáctva s deťmi
 - Tuli Cinema (Šamorín) – kino
 - AdventureLand (Šamorín)
 - Thermalpark Dunajská Streda
 - Tarzania (Veľký Meder)

Tradičné žitnoostrovské podujatia

tradičná Žitnoostrovská zabijačka

- Žitný ostrov je bohatý na široké spektrum najrôznejších kultúrnych podujatí.
- Pandémia koronavírusu však v rokoch 2020 – 2022 utlmila kultúrny život aj v tejto oblasti.
- Mnohé aj z tradičných podujatí mali v tomto období pauzu, isté oživenie prinieslo až leto 2022.
- Tradičné podujatia:
 - Žitnoostrovský jarmok
 - Pomlé festival (Šamorín)
 - Štrúdl'ový festival (Trhová Hradská)
 - Žitnoostrovský galop (Dunajská Streda)
 - Tradičný jahodový festival (Jahodná)
 - Gastronomický festival Tajomstvo Dobrohoštských pecí
 - a mnohé ďalšie.

Dunajský Klátov – pri mlyne

Záver

- V posledných desaťročiach sa prírodný turizmus stal najrýchlejšie rozvíjajúcou formou cestovného ruchu s priemerným tempom rastu 10 – 30 %.
- **Bohatá príroda Žitného ostrova a Dunajských luhov aktuálne stále nedostatočne využíva potenciál svojho naturturizmu.**
- Táto časť Slovenska má naozaj čo ponúknuť a oplatí sa ju spoznať.
- Je to práve rieka Dunaj, ktorá prepája ostrov a robí ho tým, čím je. Srdcom Žitného ostrova je práve voda a príroda, od ktorej sa odvíja aj kultúrna ponuka regiónu (či už hovoríme o kultúrnom vyžití, športovom vyžití, tradíciách, objavovaní histórie alebo miestnej gastronómii). Všetko je navzájom prepojené.
- Objavujme Žitný ostrov, jeho prírodu, kultúru, pamiatky, históriu a tradície.

Žitný ostrov – pri Dunajskom Klátove

Ďakujeme za
pozornosť

NatureTourNet